

A SZÓTAGOLÁS 2.

AKADÁLY NÉLKÜL

modul adaptációja
beszéd fogyatékos tanulók
együttneveléséhez

SZÖVEGÉRTÉS- SZÖVEGALKOTÁS

BESZ-VII.2-AdB

A modult készítette:

Kolláth Erzsébet, Montay Beáta

Az adaptációt készítette:

Hernádi Krisztina

A modul célja	Elemi nyelvi tapasztalatok szerzése a szótagolás ritmikáján keresztül
Időkeret	2×45 perc
Ajánlott korosztály	2. évfolyam
Modulkapcsolódási pontok	<p><i>Tágabb környezetben</i> Anyanyelv, környezetismeret</p> <p><i>Szűkebb környezetben</i> Beszédművelés – szókincsfejlesztés</p> <p><i>Ajánlott megelőző tevékenységek:</i> Szókincsfejlesztés – szógyűjtés modul, beszélgetőkör, daltanulás A beszéd-szótagolás 1. moduljában a „madárnyelv” megtanulása</p> <p><i>Ajánlott követő tevékenységek:</i> A szövegalkotás moduljai</p>
A képességfejlesztés fókuszai	<p>A beszédbátorság fokozása, beszédkedv fenntartása, nyelvi találékonyság, szóbeli és írásbeli kifejezőkészség, grammatikai érzék</p> <p>Rész, egész értelmezése, összefüggések megtalálása</p> <p>Anyanyelvi fejlesztés</p>

AZ ADAPTÁCIÓ KÖRE

A beszédfogyatékosok köre igen heterogén. Azonos beszédhibafajtán belül is nagyfokú az eltérés, hiszen a tünetek jellege, a beszédsérülés foka, fejlődési üteme, a kísérő problémák jellemzői egyénenként különbözők. A beszédzavarok egy-egy tanulónál halmozottan is előfordulhatnak. Az iskolai oktatás, az egyéni megsegítés a pedagógiai, logopédiai ellátás, a beszédbeli akadályok jellegétől függ. Ezek az alábbiak szerint csoportosíthatók:

- Megkésett beszédfejlődés
- Diszfázia
- Súlyos beszédészlelési és beszédmegértési zavar
- Diszlália
- Orrhangzós beszéd
- Dizartria
- Dadogás
- Hadarás
- Diszfónia
- Mutizmus
- Diszlexia
- Diszgráfia

AJÁNLÁS

A kooperatív feladatoknál lehetőség szerint 4 fős, heterogén csoportokat hozunk létre.

„Szóforgó” kooperatív technika

A csoport tagjai sorban, az óramutató járásával egyező irányban elmondják egymásnak gondolataikat. Egy tag beszédidejét meg lehet határozni.

„Kerekasztal” kooperatív technika

Szóforgó írásban: A csoport listát készít, körbe adnak egy lapot, amelyre mindenki feljegyzi a gondolatait.

A beszéd fogyatékos gyermekek többségére jellemző az anyanyelv fejlődésében tapasztalható kisebb-nagyobb elmaradás. A verbális fejlesztés ezért célként és eszközként is megjelenik, szinte valamennyi tevékenység közben. Ennek feladata a tanuló közlési vágyának, szabad önkifejezésének elősegítése. Kezdetben fogadjuk el és segítjük a gyermek egyéni kommunikációs formáit, ezzel is erősítve egy magasabb kommunikációs szint elérését.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Kooperatív tanulási módszerek ismerete

Grätzer József: *Sicc. Szórakoztató időtöltések, cseles csalafintaságok*. Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1986.

Dr. Kósa Vilma – dr. Előd Nóra – Juhász Magdolna – Kovács Andrásné – Szűcsné Pintér Rozália: *Add tovább! Drámajáték-gyűjtemény 1. osztályosoknak*.

Candy Kiadó, Veszprém

Jenei Andrea (szerk.): Ajánlások beszéd fogyatékos gyermekek, tanulók kompetencia alapú fejlesztéséhez. Szövegértés-szövegalkotás. sulINova Kht., Budapest, 2006.

ÉRTÉKELÉS

A folyamat végén szóbeli ön- és tanítói értékelés. Szempontjai: részvétel, együttműködés, feladatmegoldások sikeressége

VÁZLAT

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessék. Az általunk szürkével jelölt mezők egy lehetséges bejárési útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható. Világosabb szürkével a gyerekek haladási tempójának megfelelő, egymással párhuzamosan végzett, differenciált tevékenységeket jelenítettük meg.

	Lépések, tevékenységek	Saját adaptációs kiegészítésem (tevékenység; képesség)	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	Tanulásszervezés		Eszköz/ Feladat/ Gyűjtemény
					Munkaformák	Módszerek	
I. RÁHANGOLÓDÁS							
1. A	Tuvudsz ivigy bevezévlélnivi? Beszélgetés madárnyelven 10'		Figyelem, szótagolás ritmikai érzéke Dadogás, dizartria, súlyos beszédészlelési és beszédmegértési zavar esetén nem javasolt	Egész osztály	Frontális Pár	Játék	
B	Hallható ritmusok gyűjtése (Barna 13. Add tovább!) 10'		Ritmusérzék, fantázia, emlékezet		Frontális	Játék	
C	Postásjáték ritmuskísérettel 10'		Figyelem, hallásészlelés, ritmusérzék Súlyos beszédészlelési és beszédmegértési zavar esetén a feladat nehézséget okozhat.		Frontális	Játék	
2.	Csoportalakítás Mint az elsőben 2'			Egész osztály			
3.	„Szótagbújtató” 10'		Nyelvi találékonyság, szókinccsfejlésztés Diszlexia, diszgráfia, diszfázia esetén a feladat nehézséget okozhat	Egész osztály	Kooperatív	Szóforgó	1. melléklet
II. „SZÓ-TA-GO-LÓ”							
1.	Szótagpiramis 12'		Összefüggések felismerése, rész-egész viszony, íráskészség	Egész osztály	Kooperatív	Szóforgó	2. melléklet
2. A	Szóalkotás hiányzó szótagok pótlásával 13'		Összefüggések felismerése, rész-egész viszony, olvasás és íráskészség	Differenciált	Egyéni		

	Lépések, tevékenységek	Saját adaptációs kiegészítésem (tevékenység; képesség)	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	Tanulásszervezés		Eszköz/ Feladat/ Gyűjtemény
					Munkaformák	Módszerek	
B	Megkezdett szótagok befejezése		Diszlexia, diszgráfia, diszfázia esetén nem javasolt				3. melléklet
C	A szó 1-1 hiányzó szótagjának pótlása		Diszlexia, diszgráfia, diszfázia esetén nem javasolt				4. melléklet
D	Hiányos szavak pótlása szótag-halmazból		Diszlexia, diszgráfia, diszfázia esetén nem javasolt				5. melléklet
3. A	Dominó 15'		Összefüggések megtalálása	Egész osztály	Csoport		6. melléklet
B	Végtelen szótaglánc „bummal” 15'		Összefüggések megtalálása, nyelvi találékonyság Diszlexia, diszgráfia, diszfázia esetén a feladat nehézséget okozhat		Frontális, csoport		
4. A	Szógyűjtések szótagszám alapján – önállóan 10'		Nyelvi találékonyság, írásbeli kifejezőképesség, szókincsfejlesztés, együttműködés Diszlexia, diszgráfia, diszfázia esetén a feladat nehézséget okozhat	Egész osztály (nehezebb)	Kooperatív	Kerekasztal	
B	Adott szavak csoportosítása szótagszám alapján 8'		Összefüggések felismerése		Kooperatív	Kerekasztal	7. melléklet

	Lépések, tevékenységek	Saját adaptációs kiegészítésem (tevékenység; képesség)	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	Tanulásszervezés		Eszköz/ Feladat/ Gyűjtemény
					Munkaformák	Módszerek	
5. A	A gyűjtött szavak leírása szótagolva (amennyire van idő) 8'		Helyesírási készség Diszlexia, diszgráfia, diszfázia esetén a feladat nehézséget okozhat, szükség lehet egyéni megsegítésre.	Egész osztály	Egyéni		
B	A csoportosított szavak leírása szótagolva 10'		Helyesírási készség Diszlexia, diszgráfia, diszfázia esetén a feladat nehézséget okozhat, szükség lehet egyéni megsegítésre.		Egyéni		
6.	Keveredj, állj meg, csoportosulj! 5'		Összefüggések felismerése, helyzetfelismerés, együttműködés	Egész osztály	Frontális	Játék	
III. ZÁRÁS, ÉRTÉKELES							
A	A diákok visszajelzései, a tanító értékeli az osztály munkáját 5'		Önértékelés, belátás	Egész osztály	Frontális	Megbeszélés	
B	A csoportok, a diákok önértékelése, tanítói visszajelzések 5'		Emlékezet, ön- és társismeret, önértékelés		Frontális – egyéni	Íráskészség	

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

Tanítói instrukciók

I. RÁHANGOLÓDÁS

1.

A) TUVUDSZ IVIGY BEVESZÉVÉLNIVI? (BESZÉLGETÉS MADÁRNYELVEN)

A tanító „madárnyelven” köszönti az osztályt, s mond még egy-két egyszerű mondatot. Ha a diákok már ismerik a „madárnyelvet”, biztosan többen válaszolni fognak. Javasolt, hogy előzetes tevékenységként, akár szabadidős játékként ismertessük meg a gyerekekkel. Ennek menete lehet – illetve ha az adott foglalkozás keretén belül ismertetjük, akkor a lépései:

A tanító elmondja, hogy ez egy furcsa, bolondos nyelv (madárnyelvnek szokták hívni), s próbálják meg együtt megfejteni, hogy mit jelentenek a szavak, s hogyan alakulhattak így át. Az első szó pl. *szi-vi-a-vasz-to-vok*. Ha senkinek sincs ötlete, hogy ez mi lehet, a tanító mondja meg, ez a sziasztok.

Folytassa a következő szóval: *ke-ved-ve-ves*, ez a kedves, és *má-vá-so-vo-di-vi-ko-vo-so-vok*, ez a másodikosok. A tanító rávezetésével közösen fejtsek meg, hogyan „működik a madárnyelv”. Mindezt a táblára, 2-féle színnel fel is írja.

Madárnyelvnek tulajdonképpen azt a beszédet nevezzük, amely egy „v” betű és egy magánhangzó segítségével a rendes emberi beszédet a madarak csiripeléséhez teszi hasonlónvá. Azaz minden szótag után vagy közéje (a szótag magánhangzója után) a *va*, *ve*, *vo* stb. közül azt teszi, amely azonos magánhangzójú, mint a szótag. Pl. Tomi a nevem, ez madárnyelven: *Tovomivi ava nevevevem*. Ezután a tanító egyszerű kéréseket, utasításokat mondhat a gyerekeknek, majd a beszélgetés párokban folytatódhat.

Dadogás, dizartria, beszédészlelési-beszédértési zavar esetén a játék nem javasolt.

Saját adaptációs kiegészítem:

B) HALLHATÓ RITMUSOK GYŰJTÉSE

Az osztály közösen gondolja át, mi mindennek van környezetükben ritmikus hangja. Pl. menetelés, óra tiktakolása, esőkopogás, vízcsap csepegése stb. Az ötletek elhangzása után hangoztassák is ezeket a hallható ritmusokat! Érdeemes ehhez minél több különböző eszközt használni. A feladat végén rögtönzött „zenekar” is alakulhat.

Saját adaptációs kiegészítem:

C) POSTÁSJÁTÉK RITMUSKÍSÉRETTTEL

A jól ismert postásjáték egy változata. Az alapjáték: körben ül vagy áll a csoport, egyik tagja elindít egy mondatot, azaz jól érthetően a mellette lévő fülébe súgja, aki továbbmondja ugyanezt a szomszédjának. Így jár körbe az üzenet. A végén lehetséges, hogy felismerhetetlenné válik a mondat, ez mulatságos lehet, de a játék lényege az, hogy úgy továbbítsák a gyerekek az üzenetet, hogy az ne változzon meg. A játék ritmuskíséréssel játszott változatánál a mondatot annak ritmusával együtt továbbítják a játékosok. A ritmust a szomszéd hátára érdemes ütni.

Első mondatnak javasolt: Holnap hajnalban kimegyek a tóra.

Beszédészlelési-beszédértési zavar esetén a gyakorlat nehézséget jelenthet. Kezdetben célszerű egyre hosszabb szavakkal kezdeni a játékot, és utána rátérni a mondatokra.

Saját adaptációs kiegészítem:

2. CSOPORTALAKÍTÁS

A beszéd – szótagolás 1. moduljában együtt dolgozó csoportok legyenek ismét együtt.

3. „SZÓTAGBÚJTATÓ”

Minden csoport megkapja ugyanazt a tíz szótagkártyát. Csoporton belül húznak egyet, s az azon lévő szótaggal kell mindenkinek egy szót mondania, a szóforgó módszerével. Akkor húznak új kártyát, ha már senki nem tud újabb szót mondani az adott szótaggal. A játék során lehet passzolni, akkor a következő csoporttag mond szót.

Saját adaptációs kiegészítem:

II.

1. SZÓTAGPIRAMIS

A csoportok szótagkártyákat kapnak. Ezek felhasználásával kell szópiramist készíteniük. 12 szót állíthatnak össze belőle. A szóforgó módszerével dolgoznak.

Az elkészült munkákat egyszeres csoportforgóval ellenőrzik. (Pl. minden csoport az óramutató járásával egyező irányban a következő csoport munkáját ellenőrzi.)

Saját adaptációs kiegészítem:

2. SZÓALKOTÁS HIÁNYZÓ SZÓTAGOK PÓTLÁSÁVAL

A feladatot csoporton belüli differenciálással végzik a diákok.

A diákok a háromféle feladatlap egyikét oldják meg. (A tanító javaslata alapján – kinek melyik jelenti a legoptimálisabb nehézségi szintet –, a differenciálásban-öndifferenciálásban járatosabb osztályok esetében a gyerekek döntenek; ismertette a választási lehetőségeknek megfelelő „szinteket”.)

A tanító a gyerekek munkatempójának ismeretében vagy az egész feladatlap megoldását, vagy annak csak egy részét is kérheti a gyerekektől. (Pl. első kitöltendő „szlop”. A második akár házi feladatnak is adható.)

Minden gyerek javítókulcs (ellenőrző lap) alapján maga javítja ki elkészült feladatát. Ha valaki nem érti a megoldást, a feladat végén legyen módja rákérdezni, illetve megbeszélni!

Miután a gyerekek elolvasták a feladatlapjukon lévő szavakat, az ott szereplő megkezdett szótagok mellé odaírják a megfelelő szó befejezését. (3. melléklet)

Miután a gyerekek elolvasták a feladatlapjukon lévő szavakat, az ott szereplő hiányos szavak hiányzó szótagjait pótolják. (4. melléklet)

A diákok a megkezdett, illetve a hiányos szótagok mellé a szótaghalmazból kiválasztják az oda illő szótagokat, s azokat beírva értelmes szavakat alkotnak. (5. melléklet)

Saját adaptációs kiegészítem:

3.

A) DOMINÓ

A jól ismert dominójáték szójátékváltozatát játsszák a csoportok. Minden társaság azonos számú és szavakat tartalmazó dominókészletet kap. Cél, hogy az összes dominót fel tudja használni a csoport.

B) VÉGTELEN SZÓTAGLÁNC „BUMMAL”

A tanító mond egy szót. Az első önként jelentkező gyerek a szó utolsó szótagjával mond egy új szót. A következő játékos olyan szót mond, amely az előző szó utolsó szótagjával kezdődik, és így tovább. Ha nem lehetséges a folytatás, akkor „bumm-ot” kell mondani. Aki a „bummot” mondta, az kezdi újra a játékot új szóval.

Rövid közös (egész osztály) „bemelegítés” után csoportban folytatódik a játék. Cél: minél hosszabb szótagláncokat alkotni.

Diszfázia, diszlexia-diszgráfia, beszédészlelési-beszédértési zavar esetén a gyakorlat nehézséget jelenthet.

Saját adaptációs kiegészítem:

4.

A) SZÓGYŰJTÉSEK SZÓTAGSZÁM ALAPJÁN

A csoportok feladata, hogy a teremben körülnézve szótagszámuk alapján gyűjtsenek szavakat, s ilyen módon csoportosítva írják is le. A „kerekasztal” kooperatív technikával dolgozzanak.

Az elkészült munkákat kétszeres csoportforgóval ellenőrzik. (Pl. minden csoport az óramutató járásával egyező irányban a következő két csoport munkáját ellenőrzi.)

B) ADOTT SZAVAK CSOPORTOSÍTÁSA SZÓTAGSZÁM ALAPJÁN

A csoportok a 7. melléklet szavait szókértéken kapják meg. Feladatuk, hogy a „kerekasztal” kooperatív technika alkalmazásával szótagszám alapján csoportosítsák a szavakat.

Az elkészült munkákat egyszeres csoportforgóval ellenőrzik. (Pl. minden csoport az óramutató járásával egyező irányban a következő csoport munkáját ellenőrzi.)

Saját adaptációs kiegészítem:

5.

A) A GYŰJTÖTT SZAVAK LEÍRÁSA SZÓTAGOLVA

Minden gyerek önállóan (egyéni munka) dolgozik. Az előző feladatban, a csoportjával közösen összegyűjtött szavak közül leír annyit, amennyire a megadott idő alatt módja van. A tanító feltétlenül hagyjon időt az írás utáni önellenőrzésre.

B) A CSOPORTOSÍTOTT SZAVAK LEÍRÁSA SZÓTAGOLVA

Minden gyerek önállóan (egyéni munka) dolgozik. Az előző feladatban csoportosított szavak közül írjon le annyit, amennyire a megadott idő alatt módja van. A tanító feltétlenül hagyjon időt az írás utáni önellenőrzésre.

Diszfázia, diszlexia-diszgráfia esetén a feladat nehézséget jelenthet, szükséges lehet az egyéni megsegítés.

Saját adaptációs kiegészítem:

6. KEVEREDJ, ÁLLJ MEG, CSOPORTOSULJ!

A diákok szabadon mozognak a teremben. A tanár feltesz egy kérdést, amelyre egy bizonyos szám a válasz. (Pl. Hány szótagra bontható a bicikli szó? Ha minden szótagra egyet tapsolsz, hányat tapsolsz a mákos rétes szóra? Hány magánhangzó van az autók szóban?) A diákok a válasznak megfelelő létszámú csoportokat alkotnak.

A játék másik szabálya, hogy az adott „fordulóból” kimaradó gyerekek a következőben nem maradhatnak ki (senki sem maradhat ki egymás után kétszer), azaz először őket kell az új csoportba bevenni.

Diszfázia, diszlexia-diszgráfia, beszédészlelési-beszédértési zavar esetén a feladat nehézséget jelenthet.

Saját adaptációs kiegészítem:

III. ZÁRÁS, ÉRTÉKELÉS

A)

A diákok visszajelzései a foglalkozásról. Aki kedvet érez, elmondja, hogyan érezte magát, melyik feladat tetszett neki a legjobban, melyikben volt a legügyesebb, mennyire elégedett magával.

A tanító értékeli az osztály munkáját, kiemelve a pozitívumokat: aktivitás, együttműködés, figyelem, nyelvi találékonyság, feladatmegoldás sikeressége.

B)

A csoportok, a diákok önértékelése a munkában való részvételükről. Melyik feladat megoldásával voltak elégedettek, mi az, amit már gyakorlottabban, ügyesebben tudtak megoldani, mint eddig. Van-e, amit éppen most értettek meg. Hogyan sikerültek a feladatmegoldásaik. Hogyan tudtak figyelni a társaikra, hogyan érezték magukat a csoportos munkák során.

Saját adaptációs kiegészítem: